

د اللہ پاک ویرہ لرونکو نمونخ

(پښتو)

- هر وخت ژریدلو والا بزرگ
- زر زر نمونخ کولو سره څه کيږي؟
- عوام دې د کومې درجے تلاوت کوي؟
- د ناوک نمونخ (واقعہ)

الْحَمْدُ لِلَّهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ وَالصَّلَاةُ وَالسَّلَامُ عَلَى خَاتِمِ النَّبِيِّينَ ط أَمَّا بَعْدُ فَأَعُوذُ بِاللَّهِ مِنَ الشَّيْطَانِ الرَّجِيمِ ط بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ ط د الله پاڪ ويره لرونكو نمونخ

دا مضمون د امير اهل سنت **كاتب ترمذی** تعالیٰ د كتاب ”**فیضانِ نماز**“ صفحه 355 تا 362 او 367 تا 374 نه اخسته شوعے دے.

دعائے عطار: يا الله پاڪه! خوك چي دا رساله ”**د خوف خدا لرونكو نمونخ**“ ولولي يا ووري هغه ته خپل حقيقي خوف عطا كړي او سره د مور او پلاري بي حسابه وخبني.

امين بجا لا خاتم النبیین صلی الله علیه و اله وسلم

دُرود شريف فضيلت

د آخري نبی صلی الله علیه و اله وسلم فرمان دے: پۀ ورخ د قيامت به پۀ خلقو کنبې ما ته زيات نزدي هغه وي چا چې په دنيا کنبې پۀ ما باندې زيات درود لوستلي وي. (ترمذی، 27/2، حديث: 484)

د شيطان درې وسلے (حکایت)

تابعی بزرگ حضرت سیدنا وهب بن منبیه **رحمۃ الله علیه** فرمائی: شيطان د نبی اسرائیلو د یو بزرگ **رحمۃ الله علیه** د دوکه کولو ډیر کوشش وکړو خو کامیاب نه شو. یوه ورخ هغه بزرگ د خه ضرورت د پاره بهر اووتلو نو شيطان هم ورسره ملگرے شو، هغه د خواهشاتو او غصے په زریعه دوکه کول غوښتل، خو هیڅ هم اونه شو، بیا ئې د هغه د ویرولو د پاره د غر نه یو کمر [خت] را اوښویولو، بزرگ د الله پاک ذکر شروع کړو نو هغه خت لري لارو. بیا ئې د هغوئي د ویرولو د پاره د زمري او نورو سرے خورو خنارو شکل اختیار کړو، هغوئي بیا د ذکر الہی نه کار واخستلو او د هغه پرواه ئې اونکره. چې کله بزرگ نمونخ شروع کړو نو شيطان د مار

په شکل کښې د هغوئي د ښپو نه شروع شو او بدن نه ئې راتاؤ شو، تر دې چې سر ته ئې اورسيدو، چې کله هغوئي سجده کول غوښتل نو د مخ نه ئې راتاؤ شو، چې بزرگ د سجده د پاره سر مبارک کيښودلو نو مار خله بيرته کړله چې د هغوئي سر په خله کړي، بزرگ هغه لرې کړو او په زمکه ئې سجده وکړه، چې نمونخ ئې پوره کړو نو مخکښې روان شولو. شيطان ښکاره مخې له ورغې او وئې وئيل: ما ستاسو د دوکه کولو ډير کوششونه وکړل خو کامياب نه شوم، زه تاسو سره دوستي کول غواړم، آئنده به تاسو کله هم نه دوکه کووم. بزرگ وفرمائيل: تا نن زما د وپرولو ډير کوشش وکړو خو پخداالله زه اونه وپريدم، زه ستا د دوستي هيڅ ضرورت نه لرم. شيطان اووئيل: آيا تاسو به زما نه د خپل کور د کسانو د حالاتو تپوس نه کوئ چې ستاسو په غير موجودگي کښې په هغوئي څه تير شو! بزرگ اووئيل: زه د هغوئي نه مخکښې مړ شوي يم (يعني ما ته د هغوئي په باره کښې ستا نه د تپوس کولو هيڅ ضرورت نشته) هغه اووئيل: آيا تاسو به دا تپوس نه کوئ چې زه خلق څنگه دوکه کووم! هغوئي وفرمائيل: آو دا رات ه اووايه. شيطان اووئيل: د درې څيزونو په ذريعه ئې دوکه کووم: (۱) بخل (۲) غصه (۳) نشه. انسان چې کله په بخل کښې اخته شي نو زه د هغه مال د هغه په نظر کښې کم ښکاره کول شروع کړم، دغسې (د خپل مال زياتولو په حرص کښې) هغه د خپل مال شرعي حقونو ادا کولو نه منع شي بلکې پردي مال کښې رغبت کول شروع کړي. او چې کله انسان په غصه کښې راشي نو زه هغه سره داسې لوبې کووم لکه ماشوم چې د پندوس [يعني بال] سره لوبې کوي. اگر که هغه (دومره نیک وي) چې په خپله دُعا مري ژوندي کوي نو بيا هم زه د هغه غصه ناک کس نه نه مایوسه کيرم، ځکه چې کله نه کله به هغه په غصه کښې بے قابو شي او څه داسې جمله به اوواي چې په هغې به ئې آخرت تباہ شي. او چې کله انسان نشه کول شروع کړي نو زه هغه په خپله خوښه چې کوم طرف ته غواړم هغه طرف ته ئې راښکارم او بوخمه ئې څنگه چې [خلق] چيلی د غور نه نيولې بوخي. (کنبية الغافلین ص ۱۱۰ مخلصاً)

اے د خور نبي صَلَّ اللهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ عاشقانو! د دې حکایت نه معلومه شوه چې شیطان بنده په هر ممکن صورت کښې د عبادت نه د منع کولو کوشش کوي خو نیک او مُخْلِص بندگان د الله کریم په مدد د هغه په پنجه کښې د گيريدلو نه بچ شي. دا هُم معلومه شوه چې بُخْلِ، غُصَه او نِشَه د شیطان درې بدترینه وسلے دي چې د هغې په ذریعه هغه د خلقو د بربادولو کوشش کوي، هر مسلمان ته پکار دي چې د شیطان دا وسلے ناکامه کړي.

کرتوڑی ہے عصیاں نے، د بایا نفس و شیطان نے

نه کرنا حشر میں رسوا، مرا رکھنا بھرم مولیٰ

(وسائلِ بخشش ص 97)

صَلُّوا عَلَى الْحَبِيبِ! صَلَّى اللهُ عَلَى مُحَمَّدٍ

کاش! چې په ژړا ژړا نمونخ کول رانصيب شي

کاش چې! د نمازخه د تکیږ اولی د پاره لاس اوچتولو وخت کښې مو دا تَصَوُّر وي چې داسې ده لکه زه چې الله پاک وینم. یا کم از کم دا خیال مو پیدا شي چې الله پاک ما ويني او زه د یو ساعت د پاره هُم د هغه نه پټ نه یم. کاش چې! د قیام په حالت کښې مو سر د بنسیمانتیا نه ټیټ وي، اوکې مو د هیبت نه رپیري، مخ مو د ویرې نه زیږوي، په زړه کښې مو د خُشوع کیفیت وي او د اندامونو نه د هغې اظهار کیري او د سترگو نه مو اوبنکې روانې وي او په رُکوع و سُجود کښې مو د هغه عَظَمَت پيش نظر وي او په سَجده کښې مو دا یقین هُم وي چې زه دا وخت الله پاک ته ډیر زیات نزدې یم څنگه چې فرمَانِ مُصَطَفَى صَلَّ اللهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ دے: ”بنده الله پاک ته د ټولو نه زیات نزدې د سجده په حالت کښې وي.“ (مسلمه ص ۱۹۸ حدیث ۱۰۸۳) خو دا ټول کیفیتونه به هله پیدا کیري چې زړه مو د دُنیاوي گندونو نه پاک او صفا وي، په زړه

کښې مو دا خيال وي چې الله کریم هر څه ويني او جواب ورکولو د پاره د هغه مخې ته د پيشۍ احساس مو وي او په ذهن کښې مو د آخرت فکر قائم وي.

مبارکې سينې به د کټوئ په شان جوش وهلو

سرکارِ نامدار، مَدَنِي تاجدار **صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ** به چې کله نمونخ ادا کولو نو سينې مبارکې به ئې د کټوئ په شان جوش وهلو. (مُسْتَدْرَأَمَام أَحْمَد، ج ٥ ص ٥٠١ حديث ١٦٣٢٦)

رنگ به ئې زير شولو (حكايت)

د رسول اکرم **صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ** د نمسي، امامِ عالي مقام، حضرت امام حُسَيْن **عَمْرُوهُ اللهُ عَنْهُ** شهزاده حضرت سَيِّدُنَا اِمَامِ زَيْنِ الْعَابِدِينَ **رَحْمَةُ اللهِ عَلَيْهِ** به چې کله اودس کولو نو رنگ مبارک به ئې زير شو. د کور کسانو ترينه تپوس وکړو: د اودس په وخت کښې دا په تاسو څه اوشي؟ ارشاد ئې وفرمائيلو: ”تاسو ته څه معلومه ده چې زه د چا په بارگه عالي کښې ودريدو والا يم!“ (الزهد ص ٣٦٣ حديث ٢١٣٨)

د مولا علي بدن به په لرزان شو (حكايت)

چې کله به د نمانځه وخت شولو نو د حضرت سَيِّدُنَا عَلِيِّ الْمُرْتَضَى، شير خُدا **عَمْرُوهُ اللهُ عَنْهُ** بدن به په لرزان شو او د مخ رنگ به ئې بدل شو، عرض به ورته وکړې شو: يا اَمِيْرَ الْمُؤْمِنِيْنَ! څه وشو؟ هغوئې به فرمائيل: د هغه امانت ادا کولو وخت راغې کوم چې الله پاک په زمکه او آسمان او غرونو پيش کړو نو هغوئې د هغې د اوچتولو نه انکار وکړو او وه ويريدل او ما (يعني انسان) هغه اوچت کړلو. (اخْتِبَاءُ الْعُلُومِ ج ١ ص ٢٠٦)

حضرت يحيى عَلَيْهِ السَّلَام به دير زيات ژړل

د الله پاک رښتيني نبي، نبي ابن نبي حضرت سَيِّدُنَا يَحْيَى بِنِ زَكَرِيَّا **عَلَيْهِمَا السَّلَام** به چې کله په نمانځه ودريدلو نو (د خوفِ خدا په وجه) به ئې دومره زيات ژړل چې وَنَو او د خاورو لوتو به هم ورسره ژړل د حضرت سَيِّدُنَا يَحْيَى **عَلَيْهِ السَّلَام** به هُم دغسې مُسلسل اوبنکې بهيدلې تر دې چې د اوبنکو

په سبب د هغوئي عليه السلام په مخ مبارک زخمونه شوي وو. دهغوئي عليه السلام مور مبارکې رحمۃ الله عليها به ورله په زخمونو باندې د وړئ پتئ وخنښلولې. د هغې باوجود به چې کله هغوئي عليه السلام بيا په نمانځه ودریدلو نو بيا به په ژړا شولو، د هغې په وجه به هغه د وړئ پتئ لمدې شوې. والده محترمه به ئې چې کله د وچولو د پاره هغه نچورولې او هغوئي عليه السلام به د خپلو سترگو نه وتلې اوبه د خپلې مور په لاسونو بهیدلې لیدلې نو د الله تعالی په بارگاه کښې به ئې داسې عرض کولو: ”اے الله پاکه! دا زما اوبښکې دي او دا زما مور ده او زه ستا بنده يم او ته د ټولو نه زیات رحم کوونکے ئې.“ (احیاء العلوم ج ۴ ص ۲۲۵ مُلَخَّصًا)

د فاروق اعظم د ژړا آواز (حکایت)

حضرت سیدنا عبدالله بن عمر رضی الله عنہما فرمائي چې ما امیر المؤمنین حضرت سیدنا عمر فاروق اعظم رضی الله عنہ پسې نمونخ وکړو، ما د درې صغه شانه د هغوئي د ژړا آواز واوریدلو. (جلیة الاولیاء ج ۱ ص ۸۸ حدیث ۱۳۴)

د جهنم نقشه جوړه شي (حکایت)

حضرت سیدنا پشیر بن حسین رضی الله عنہ فرمائي: ما چې حضرت سیدنا سعید بن عبد العزيز رضی الله عنہ کله هُم په فرض نمانځه ولاړ لیدلے دے نو د هغوئي په گیره مبارکه مي اوبښکې بهیدلې لیدلې دي. حضرت سیدنا اسحاق بن ابراهیم رضی الله عنہ فرمائي: ما به حضرت سیدنا سعید بن عبد العزيز رضی الله عنہ مخ په قبله په نمانځه کولو لیدلو او په پزکي باندې به مي د هغوئي د اوبښکو د غورزیدلو آواز اوریدلو. حضرت سیدنا أبو عبد الرحمن أسدي رضی الله عنہ به فرمائیل چې ما حضرت سیدنا سعید بن عبد العزيز رضی الله عنہ ته عرض وکړلو: اے أبو محمد! تاسو په نمانځه کښې ولې ژارئ؟ هغوئي اووئیل: اے وراره! د دې خبرې تپوس ولې کوې؟ ما عرض وکړو: شاید چې د دې نه الله پاک ما ته فائده راکړي. هغوئي ارشاد وفرمائیلو: زه چې کله هُم نمانځه د پاره ودریرم نو زما مخي ته د جهنم نقشه جوړه شي. (ابن عساکر ج ۲۱ ص ۲۰۳)

هر وخت ٿرپيدلو والا بزرگ

حضرت سَيِّدنا سُفيان رَضِيَ اللهُ عَنْهُ فرمائي ڇي د حضرت سَيِّدنا سعيد بن سائب طائفي رَضِيَ اللهُ عَنْهُ اوبنڪي به تقريباً نه ودريدلې، هر وخت به ئي ٿرل. ڪه نمونخ به ئي ادا ڪولو نو په ٿرا ٿرا، ڪه طواف به ئي ڪولو نو په ٿرا ٿرا، ڪه قرآن ڪريم لوستلو ته به ناست وو نو په ٿرا ٿرا، زما به ڇي ورسره ڪله په لاره ڪنبي مُلاقات ڪيدلو نو هُم ٿرل به ئي. يو ڪس هغوئي ته هر وخت ٿرپيدلو باندې ملامتيا ورڪره (يعني بد ئي ورته اُوئيئل) نو په ٿرا شولو او (د عاجزيءِ په طور ئي) وفرمائيل: تا ته (زما په ٿرا نه، بلڪي) زما په خطاڪانو او زياتو ڪولو باندې ملامته ڪول پڪار دي ڇڪه ڇي دا دواړه (يعني خطاڪاني او زياتي ڪول) په ما باندې غالب راغي دي. هغه ڪس ڇي دا واوريدل نو هغوئي ئي پريبنودلو او ترينه لارو. (الرقه والبكاء مع موسوعة ابن ابي دنيا ج 3 ص 215 رقم 242)

نمانخه ڪنبي د ٿرا شرعي مسئله

ڪه د نمانخه په دوران ڪنبي د درد يا مصيبت په وجه دا الفاظ آه، اوه، اف، نف اوتل يا آواز سره ٿرلو ڪنبي حُرُوف پيدا شولو، نو نمونخ فاسد [يعني مات] شو، ڪه په ٿرا ڪنبي صرف اوبنڪي اوتلې، آواز او حُرُوف ادا نه شو نو باڪ نشته. (عالمگيري ج 1 ص 101، رَدُّ الْمُخْتَار ج 2 ص 255)، ڪه په نمانخه ڪنبي ئي د امام د لوستلو په آواز باندې [د آخرت د ويرې نه] اوڙل او ”اوه، اف“ ئي په ٿره جاري شو نو هيخ باڪ نشته ڇڪه ڇي دا د خُشوع په وجه دي او ڪه د امام د خُوش الحانئ [يعني بنه آواز] په وجه ئي دا الفاظ اُوئيئل نو نمونخ مات شو. (دُرِّ مُخْتَار وَرَدُّ الْمُخْتَار ج 2 ص 56)،

توڏر اپنا عنايت ڪر، ۽ ٻين اس ڏر سے آنکھين تر

مٹاؤ خوف جہاں دل سے، مٹاؤ نياڪا غم موليٰ

(وسائلِ بخشش (هُرْمَم) ص 98)

صَلُّوا عَلَى الْحَبِيبِ! صَلَّى اللهُ عَلَى مُحَمَّدٍ

نمانخہ کنبي چي خه لولي چي دهغي په معني پوهيري

د خُشوع حاصليلدلو د پاره په نمانخه کنبي چي کوم سورتونه او د نمانخه اذکار لوستلے کيري مثلاً ثناء، سورة فاتحه، د رُكوع او سجدے تسبيحات او دُرود شريف وغيره، د دي معنے چي معلومې وي چي بنده ته پته وي چي خپل پروردگار ته خه عرض کوي. که د آياتو او دُعَاگانو معنے په ذهن کنبي موجودې وي نو خيالات به ئي په قابو کنبي کيدے شي، او **إِنْ شَاءَ اللَّهُ** مکمل طور به خُشوع و خُضوع سره د نمانخه کولو سعادت ورنصيب کيري.

د دي نه هم نه وي خبر چي نبي او کين طرف ته خوک دے

حضرت سَيِّدُنَا حَكَم رَحْمَةُ اللَّهِ عَلَيْهِ فرمائي: دا خبره د نمانخه د پوره کيدلو نه ده چي تا ته معلومه نه وي چي ستا نبي او کين طرف ته خوک دے. (مُصَنَّفُ إِبْنِ أَبِي شَيْبَةَ ج ۱ ص ۴۹۲ حديث ۱۵) صحابي ابن صحابي حضرت سَيِّدُنَا عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَبَّاس رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا فرمائي: په نمانخه کنبي خُشوع دا ده چي نمونخ کونکے خپل نبي او کين طرف ته کس نه پيژني. تابعي بزرگ حضرت سَيِّدُنَا سَعِيدُ بْنُ جُبَيْر رَحْمَةُ اللَّهِ عَلَيْهِ فرمائي: ”کله نه چي ما د حضرت سَيِّدُنَا عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَبَّاس رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا دا فرمان اوريدلے دے، خلويښت کاله کيدو والا دي چي ما په نمانخه کنبي خپل نبي يا کين طرف ته کس نه دے پيژندلے.“ (اتِّخَاذُ السَّادَةِ الْمُتَّقِينَ ج ۳ ص ۱۸۱)

نمازوں میں ایسا گمایا الی نہ پاؤں میں اپنا پتایا الی

صَلُّوْا عَلَيَّ الْحَبِيبِ! صَلَّى اللهُ عَلَيَّ مُحَمَّدٍ

زر رادا کولو سره د نمانخه رُوح لار شي

رُكوع، سَجْدَة، قَوْمه، جَلسه وغيره که اطمینان سره ادا نه کرے شي نو په هيخ صورت کنبي خُشوع و خُضوع نه شي پيدا کيدے خکه چي تادئ [جلد بازي] سره د نمانخه رُوح لار شي.

نمونخ ادا ڪولو ڪنبي تادي [يعني زر زر ڪول]

افسوس! نن صبا د مسلمانانو ڏير ڪم شمير نمونخ ڪوي او ڇوڪ ئي چي ڪوي هُم نو په هغوئي ڪنبي هُم بعضي خلق د تادي [يعني زر زر ڪولو] په وجه ڏير ڇله خپل نمونخونه برباد ڪري. په تادي ڪنبي [يعني زر زر ادا ڪولو ڪنبي] غلط نمونخ ڪوونڪ د نمانخه غل قرار ڪرے شوء دے. د الله پاڪ د آخري نبي **صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ** فرمانِ عاليشان دے: ”په خلقو ڪنبي د ٽولو نه بد تر غل هغه دے ڇوڪ چي په خپل نمانخه ڪنبي غلا ڪوي.“ صحابه ڪرامو **عَلَيْهِمُ الرِّضْوَان** عرض وڪرو: ”يَا رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ! ڇوڪ په خپل نمانخه ڪنبي ڇنگه غلا ڪولے شي؟ نو خور نبي **صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ** ارشاد وفرمائيلو: ”هغه د هغي رُڪوع او سُجود پوره نه ادا ڪوي.“ يا ئي ارشاد وفرمائيلو: ”هغه د هغي په رُڪوع و سُجود ڪنبي خپله ملا نه نيغوي.“ (مسند امام أحمد بن حنبل، ج ۸ ص ۳۸۶ حديث ۲۲۷۰)

د مال د غل نه د نمانخه غل بد تر دے

حضرت مفتي احمد يار خان **رحمتهُ اللهُ عليه** د دي حديث لاندې فرمائي: معلومه شوه چي د مال د غل نه د نمانخه غل بدتر دے ڇڪه چي د مال غل ڪه سزا هُم اوخوري نو (د غلا د مال نه) ڇه نه ڇه گنه هم وڪري خو د نمانخه غل به سزا پوره تيروي د هغه د پاره د گتې هيڃ صورت نشته. د مال غل د بنده حق وهي او د نمانخه غل د الله تعاليٰ حق وهي.“ دا د هغوئي حال دے ڇوڪ چي نمونخ ناقص [يعني پورا نه ادا] ڪوي. د دي نه دي هغه خلق د عبرت درس حاصل ڪري ڇوڪ چي د سره نمونخ نه ڪوي. (مراة البنات ج ۲ ص ۷۸)

د بدې خاتمه وعيد

حضرت سيّدنا حديفه بن يمان **رضي اللهُ عنه** يو ڪس اوليدو چي هغه په نمانخه ڪولو ڪنبي رُڪوع او سُجود پوره نه ادا ڪول. نو هغه ته ئي وفرمائيل: ”تا نمونخ اونڪرو او ڪه ته په هُم

دې حالت ڪنهن ۾ شوڻي نو د حضرت سيڏنا محمد مصطفيٰ ﷺ په طريقه باندې به ستا مرگ نه واقع ڪيري. (بخاري ج ۱ ص ۲۸۴ حديث ۸۰۸) د نَسائي په روايت ڪنهن دا هُم دي چې هغوئي رَضِيَ اللهُ عَنْهُ ترينه تپوس وکړو: ”نه د کله نه داسې نمونخ کوي؟ هغه او وئيل: د خلويستو کالو نه. وئې فرمائيل: تا د خلويستو کالو نه بالکل نمونخ نه دے ڪرے او که په هُم دې حالت ڪنهن تا ته مرگ راغے نو په دين محمدي باندې به نه ۾ ڪيري. (نسائي ص ۲۲۵ حديث ۱۳۰۹)

د قارغه په شان ٽونگه مه وهه

حضرت سيڏنا عبد الرحمن بن شبل رَضِيَ اللهُ عَنْهُ فرمائي چې نبي ڪريم ﷺ د قارغه په شان ٽونگو وهلو او د سرے خور ځناور په شان لاس خورولو نه منع فرمائيل دي.

(آبو داؤد ج ۱ ص ۳۲۸ حديث ۸۶۲)

د حديث شرح

يعني ساجد (يعني سجده کونکے) دې سجده دومره زر زر نه کوي څنگه چې قارغه په زمکه ټونگه اووهي او فوراً ئې را اوچته ڪري او په سجده ڪنهن دې څنگلې په زمکه نه لگوي، څنگه ئې چې سيے، شرمين وغيره د ڪنيناستلو په وخت ڪنهن لگوي. (مراة المناجیح ج ۲ ص ۸۷)

د زر زر نمونخ کونکي مثال

د حضرت سيڏنا ابو موسيٰ اشعري رَضِيَ اللهُ عَنْهُ نه روايت دے چې د الله پاڪ خور رسول ﷺ ارشاد فرمائيل دے: څوک چې رُکوع په پوره طريقه نه ادا کوي او په سجده ڪنهن ټونگه وهي د هغه مثال د هغه اوري په شان دے چې هغه يوه يا دوه ڪجورې اوخوري نو دا د هغه لوره نه شي ختمولے. (الترغيب والترهيب ج ۱ ص ۱۹۹ حديث ۷)

دوه ڇله ئي پري بيا نمونخ وڪرو

حضرت سَيِّدُنَا أَبُو هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللهُ عَنْهُ نه روايت دے چي يو کس جُمَاحَت ته راغلو، رَحْمَتِ عَالَمٍ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ د جُمَاحَت په يو گوٽ کنبې تشریف فرما وو، هغه کس نمونخ وڪرو او حُضُور صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ ته ئي سلام وڪرو، هغه ته نَبِيِّ كَرِيمٍ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ وفرمائيل: وَعَلَيْكَ السَّلَام، بيرته وگرځه، نمونخ وڪره تا نمونخ اونڪرو! هغه وگرځيدلو نمونخ ئي وڪرو بيا راغلو سلام ئي وڪرو، خور نبي صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ ورته وفرمائيل: وَعَلَيْكَ السَّلَام، بيرته وگرځه، نمونخ وڪره تا نمونخ اونڪرو! هغه دويم ځل يا د هغې نه هُم پَس عَرَض وڪرو: يَا رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ! ما ته رازده كړئ. هغوي صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ وفرمائيل: ”چي ڪله ته د نمانځه په طرف پاڅي نو اودس پوره ڪوه، بيا ڪعبه ته مخ ڪوه، بيا تكبير وايه، بيا چي څومره قرآن آسان وي اولوله بيا رُكُوع وڪره تر دې چي په رُكُوع کنبې مُطْمئن شي، بيا پاڅه تر دې چي نيغ ودريره بيا سَجْدَه وڪره تر دې چي په سَجْدَه کنبې مُطْمئن شي بيا پاڅه تر دې چي اطمينان سره ڪنبيني بيا سَجْدَه وڪره تر دې چي په سَجْدَه کنبې مُطْمئن شي بيا پاڅه تر دې چي اطمينان سره ڪنبيني بيا خپل ٽول نمانځه کنبې هُم دا ڪوه.“ (بخاري ج ۴ ص ۱۷۲ حديث ۶۲۵۱)

د رَسُولِ اَكْرَمٍ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ په شان نمونخ (واقعه)

تَابِعِي بَزْرُكٌ اميرُ الْمُؤْمِنِينَ حضرت عُمَرُ بْنُ عَبْدِ الْعَزِيزِ رَضِيَ اللهُ عَلَيْهِ به په سُنْتُو باندې د عمل ڪولو پوره پوره ڪوشش ڪولو. چي ڪله هغوي حاكمِ مدينه وو نو هغه ورځو کنبې د نَبِيِّ كَرِيمٍ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ خادِمِ خَاصِ حضرت سَيِّدُنَا اَنَسُ بْنُ مَالِكٍ رَضِيَ اللهُ عَنْهُ د عراق نه مدينه مُنَوَّرَ ته تشریف راورلو نو حضرت سَيِّدُنَا عُمَرُ بْنُ عَبْدِ الْعَزِيزِ رَضِيَ اللهُ عَلَيْهِ پسي ئي نمونخ وڪرو. د حضرت سَيِّدُنَا عُمَرُ بْنُ عَبْدِ الْعَزِيزِ رَضِيَ اللهُ عَلَيْهِ نمونخ د هغوي ڊير خوښ شو، چنانچه د نمانځه ڪولو نه پَس ئي وفرمائيل: ”مَا رَأَيْتُ أَحَدًا أَشْبَهَ بِصَلَاةِ النَّبِيِّ مِنْ هَذَا الْغُلَامِ يَعْنِي مَا د دې ځلي نه

زيات د رَسُولِ اَكْرَم صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ سره مشابهه [يعني يو شان والي والا] نمونخ ڪولو والا بل هيخ
 ڇوڪ نه دے ليدلے. (سيرت عمر بن عبدالعزیز لابن جوزی ص ۳۴) د الله رَبُّ الْعَزَّتِ دِي په هغوئي رحمت وي
 او د هغوئي په خاطر دِي زمونڙه بے حسابہ بخڻسڻه وشي. اَمِينِ بِجَاوِ خَاتَمِ النَّبِيِّينَ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ

د اعلى حضرت نمونخ

حضرت مولانا محمد حسين چشتي نظامي رَحْمَةُ اللهِ عَلَيْهِ فرمائي: اعلى حضرت، امام احمد رضا
 خان رَحْمَةُ اللهِ عَلَيْهِ به چي ڇومره په احتياط نمونخ ڪولو، نن صبا هغه خبره نه بنڪاري. هميشه به
 زما دوه رڪعتونه د هغوئي په يو رڪعت ڪڻبي ڪيدل او نورو خلقو به زما څلورو رڪعاتو سره
 ڪم از ڪم شپڙ رڪعاته بلڪي آته رڪعاته ڪول. (حيات اعل حضرت ج ۱ ص ۱۵۴) د الله رَبُّ الْعَزَّتِ دِي په
 هغوئي رحمت وي او د هغوئي په خاطر دِي زمونڙه بے حسابہ بخڻسڻه وشي.

اَمِينِ بِجَاوِ خَاتَمِ النَّبِيِّينَ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ

سَلُّوْا عَلَيَّ الْحَبِيبِ! صَلَّى اللهُ عَلَيَّ مُحَمَّدٍ

د آقا قراءت.... مرحبا!

هُم دغسي په نمانځه ڪڻبي ځشوع حاصلولو د پاره تلاوت په قلا ره قلا ره [يعني په واره
 واره] ڪول پڪار دي او ڪوم ڪوم ڄائے ڪڻبي چي شرعي رخصت وي هلته مثلاً د شپي په
 تنهائي ڪڻبي تهجد وغيره ڪڻبي نهايت خوش الحانئ [يعني خور آواز او طرز] سره قرآن ڪريم
 لوستل پڪار دي. تابعي بزرگ حضرت سَيِّدُنَا يَعْلَى بْنِ مَمْلُوك رَحْمَةُ اللهِ عَلَيْهِ د اُمِّ الْمُؤْمِنِينَ حضرت
 سَيِّدَتُنَا اُمِّ سَلَمَةَ رَضِيَ اللهُ عَنْهَا نه د تاجدار رسالت صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ د قراءت په باره ڪڻبي تپوس وڪړو،
 نو هغي رَضِيَ اللهُ عَنْهَا د سرڪار مدينه صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ داسي قراءت بيان ڪړو چي د هغي يو يو حرف
 واضحه وو. (نسائي ص ۲۸۴ حديث ۱۶۲۶ مُلَخَّصًا)

قرآنِ كريم لڙ لولہ خو صحيح ئي لولہ

حضرت مُفتي احمد يار خان رحمۃ اللہ علیہ په ”مِرَاةُ الْمَنَاجِيحِ“ ڪنبي فرمائي: يعني د هغوئي صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ قِرَاءَتِ نَهَائِتِ په قَلَارَه قَلَارَه [يعني په واره واره] او صفا وو، چي هره ڪلمه باندې بنده جُدا جُدا پوهيدلو او د هرې ڪلمه حُرُوفِ ح، ع، ز، ذ، ظ، ض باندې به بنده واضحه پوهيدلو. يوه ڪلمه به بلې سره مخلوط (يعني گڏهه وڌه) نه ڪيدله، د قرآنِ كريم د تِلَاوَتِ هُمُ دا طريقيه پڪار ده، د زيات لوستلو ڪوشش مه ڪوي، (اگر چي لڙ لولئي خو) د صحيح لوستلو ڪوشش ڪوي. (مِرَاةُ الْمَنَاجِيحِ ج ۲ ص ۲۴۷)

بنه قاري هغه دے چي د الله ويره لري

حضرت سَيِّدُنَا طَاوُوسُ رحمۃ اللہ علیہ بيان ڪوي چي د نَبِيِّ كَرِيمِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ په خدمت ڪنبي عرض وڪرے شو: ڪوم ڪس په قرآنِ كريم ڪنبي خوش آواز او بنه قِرَاءَتِ والا دے؟ ارشاد ئي وفرمائيلو: هُغَه ڪس چي ڪله تاسو هغه په قرآن لوستلو واورئ نو محسوسه ڪرئ چي هغه د الله پاڪ نه ويريري. (دارمي ج ۲ ص ۵۶۳ حديث ۳۴۸۹)

..... د اوريدونكو غوني به زيگ شو

حضرت مُفتي احمد يار خان رحمۃ اللہ علیہ د دې حديثِ پاڪ لاندې فرمائي: دا حديث د هغه ٽولو حديثونه شرح دے په ڪومو ڪنبي چي د بنه آواز، د بنه تِلَاوَتِ حُڪْمِ وِرڪرے شوع دے يعني زړونه دردوونڪي ادا او خوفِ حُدا والا قِرَاءَتِ بنه دے، نفيس آواز (يعني د لوستونڪي خپل آواز) ڪه نرے وي او ڪه دروند. بعض بزرگان ليدلي شوي دي چي د هغوئي آوازونه پير وو خو د هغوئي په تِلَاوَتِ به پڇيله د هغوئي هُمُ او د اوريدونكو غوني زيگ شولو او زړونه به ئي رييدل، الله پاڪ دې داسي تِلَاوَتِ رانصيب ڪري. اُمِين (مِرَاةُ الْمَنَاجِيحِ ج ۳ ص ۲۷۴)

د قرآن تلاوت ڪول يقيناً ڊير غٽ سعادت دے، د قرآن ڪريم يو حرف لوستلو باندې د لسو نيڪو ثواب حاصل ٿيڙي، چنانچھ فرمانِ مُصطَفِي صَلَّ اللهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ دے: ”خوڪ چي د ڪتاب الله يو حرف لولي، هغه ته به يوه نيڪي ملاويڙي چي هغه به د لسو برابره وي. زه دا نه وائيم [چي] اَلَمْ يو حرف دے، بلڪي اَلِف يو حرف، لام بل حرف او ميم بل حرف دے.“

(ترمذي، ج 4 ص 417 حديث 2919)

د هر حرف په بدله ڪنبي 100 نيڪي

آميرُ الْمُؤْمِنِينَ حضرت سَيِّدُنَا عَلِيُّ الْمُتَضَي رَضِيَ اللهُ عَنْهُ فرمائي: خوڪ چي په نمانځه ڪنبي په ولاڙه د قرآن پاڪ تلاوت وڪري د هغه د پاره د هر حرف په بدل ڪنبي 100 نيڪي دي او خوڪ چي په نمانځه ڪنبي په ناسته تلاوت وڪري د هغه د پاره د هر حرف په بدل ڪنبي 50 نيڪي دي او خوڪ چي د نمانځه نه علاوه په اوداسه ڪنبي تلاوت وڪري د هغه د پاره 25 نيڪي دي او خوڪ چي بے اودسه تلاوت وڪري د هغه د پاره 10 نيڪي دي او د شپي قيام غوره دے ڇڪه چي هغه وخت زڙه زيات فارغه وي. (اَحْيَاءُ الْعُلُومِ ج 1 ص 366) (اَحْيَاءُ الْعُلُومِ (اردو) ج 1 ص 83)

بعضي اسلامي ورونه په نهايت تيز رفتاري سره قرآن ڪريم لولي د پاره د دي چي د زيات نه زيات تلاوت سعادت حاصل ڪري خو د تلاوت په دوران ڪنبي د تجويد د قواعدو رعايت نه ڪوي او غلط ملط ٿي وائي، حالانڪه د قرآن ڪريم د حروفو صحيح ادا ڪول او غلط وٿيلو نه ڄاڻن بچ سائل فرض عين دي، چنانچھ اعليٰ حضرت امام احمد رضا خان رَضِيَ اللهُ عَلَيْهِ فرمائي: ”بيشڪه دومره تجويد چي په هني د حروفو صحيح اوشي (يعني حروف صحيح ادا شي)، او غلط وٿيلو نه بچ شي، فرض عين دے.“ (فَتَاوَى رَضَوِيَّه مَجْزَاه ج 2 ص 343)

قرآن پاڪ په ڦلاره ڦلاره [يعني په واره واره] لوستل پڪار دي

يو ڪم دير شمه سڀياريه، سُورَةُ الْمُرْمَل آيت نمبر 4 ڪنبي الله پاڪ ارشاد فرمائي:

وَرَتَّلِ الْقُرْآنَ تَرْتِيلًا ﴿۱۰﴾ [مفہم ما ترجمہ کنز الایمان]: او قرآن بنہ پہ قلا ر قلا ر [یعنی پہ وارہ وارہ] لولہ.

اعلیٰ حضرت رحمۃ اللہ علیہ د ”ترتیل“ پہ وضاحت کنبی نقل کوی: ”قرآن مجید دومرہ پہ قلا ر او پہ وارہ لولہ چہ اوریدونکے د ہغہ آیتونہ او الفاظ شمیرلے شی.“ (فتاویٰ رضویہ مخرجہ ج ۶ ص ۲۷۶) او فرض نمانخہ کنبی دہ داسی تلاوت کوی چہ [اوریدونکے] جُدا جُدا پہ ہر حرف پوہیدلے شی، پہ تراویح کنبی پہ مُتَوَسِّط (یعنی درمیانہ) طریقہ باندی او د شپہ پہ نفلونو کنبی ئی دومرہ تیز وئیلے شی چہ پچھلے پرہ پوہیدے شی. (دُرُْمُتَّار ج ۲ ص ۳۲۰) ”مدارک“ کنبی دی: ”اطمینان سرہ، حُرُوف جُدا جُدا، د وقف (یعنی د ودریدلو وغیرہ د علاماتو) د حفاظت او د ٲولو حرکاتو (یعنی زیر، زبر وغیرہ) د ادائیگی خاص خیال ساتل دی.“ ”تَرْتِيلًا“ (یعنی بنہ پہ وارہ وارہ) پہ دہ مسئلہ کنبی تاکید پیدا کوی چہ دا خبرہ د تلاوت کونکی د پارہ نہایت ضروری دہ.“ (مدارک الترتیل ص ۱۲۹۲، فتاویٰ رضویہ مخرجہ ج ۶ ص ۲۷۹، ۲۷۸) (د ترتیل احکام زدہ کولو د پارہ فتاویٰ رضویہ جلد 6 صفحہ 275 تا 282 ولولہ)

عوام دہ د درمیانہ درجے تادی والا تلاوت کوی

فتاویٰ رضویہ جلد 7 صفحہ 478 تا 479 کنبی پہ قلا ر او درمیانہ رفتار باندی د وئیلو پہ حوالہ دیر بنکلے کلام شوے دے، دلته د ہغہ خُلاصہ پہ آسانو الفاظو کنبی د عرض کولو کوشش کووم: خوک چہ پہ قرآن مجید لوستلو کنبی د غور و فکر کولو صلاحیت نہ لری د ہغوئی د پارہ پہ تلاوت کولو کنبی د درمیانے درجے تادی [یعنی زر زر وئیل] افضل کیدل پکار دی خُکہ چہ خومرہ زر زر ئی وائی ہغہ ہمرہ بہ تلاوت زیات کیری او د قرآن کریم پہ ہر حرف باندی لس نیکی دی، کہ د سلو پہ خائے پینخہ سوہ حُرُوف ولولی نو د زر و پہ خائے بہ پینخہ زرہ نیکی حاصلی کری. او ہر ثواب پہ پوہیدلو باندی مُنَحَصِر نہ دے. حکایت: حضرت سیدنا امام احمد بن حنبل رحمۃ اللہ علیہ پہ خوب کنبی د اللہ پاک دیدار وکرو نو

عرض ئي وکړو: اے زما ربه! کوم خيز ستا بندگان ستا د عذاب نه خلاصوونکے دے؟ [اللہ پاک] وفرمائيل: زما کتاب (يعني قرآن کریم). عرض ئي وکړو: هغه پوهيدلو سره لوستل دي که بغير د پوهيدلو نه؟ وئې فرمائيل: (په دواړو طريقو يعني) پوهيدلو سره (لوستل) او بغير پوهيدلو سره (لوستل). (د تفصيل د پاره اوگورئ: فتاوى رَضَوِيَّه جلد 7 صفحه 478، 479)

تلاوت کی توفیق دیدے الہی گناہوں کی ہود و ردل سے سیاہی

شوق راکړې د تلاوت يا الہی د گناہونو مې ختم کړې عادت يا الہی

صَلُّوا عَلَيَّ الْحَبِيبِ! صَلَّى اللهُ عَلَيَّ مُحَمَّدٍ

د نمانخه ضروري مسائل زده کول ضروري دي

د نمانخه ضروري مسائل زده کول ضروري دي ځکه چې څوک د نمانخه فرائض، واجبات، سنتونه او د نمانخه فاسد کوونکو څيزونو وغيره علم لري هغه په ښه طريقه نمونخ کولې شي او څوک چې د نمانخه د ضروري مسائلو نه ناخبره وي هغه به صحيح نمونخ څنگه ادا کړې شي! ياد ساتئ! په کوم کس چې نمونخ فرض دے په هغه باندې د نمانخه ضروري مسائل زده کول هم فرض دي.

د ناوک نمونخ (واقعہ)

اے د خوږ نبي صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ عاشقانو! انتهاي نازک دور راغله دے، زمونږ خوا و شا د داسې مسلمانانو يو شمير کيدے شي چې هغوئي ته نمونخ کول بالکل نه ورځي، څنگه چې د دعوت اسلامي د يو مدني [عالم] اسلامي ورور بيان دے چې زه د کراچي په يو جومات کښې امام يم. يوه شپه د ماسخن د نمانخه نه پس د مدرسه المدينه (بالغان) په سلسله کښې مونږ يو څو اسلامي ورونه په جومات کښې موجود وو چې يو ناوک [يعني د واده هلک] د يو څو دوستانو

سرہ جُمات تہ راغلو او ما تہ ئی اُووئیل: چي ما تہ نمونخ وکړئ. ما ورتہ پہ جواب کنبی اُووئیل چي نمونخ خو ما خلقو تہ کرے دے، تاسو خپل وکړئ. هغه بیا اُووئیل چي تاسو ما تہ نمونخ ولولئ. نو بیا زہ د هغه پہ خبرہ پوهہ شوم چي هغه وائی چي ما تہ د سرہ هډو نمونخ کول نہ راخي لہذا تاسو ما تہ د دې طریقہ اوبنائے. ما یو پوهہ اسلامی ورور تہ اُووئیل چي تاسو دوئی تہ طریقہ اوبنائے. هغوئی ورتہ طریقہ اوبنودلہ خو هغه د 34 کالو ناوک تہ د رُکوع، سُجود، اَلتَّحِيَّاتِ وَغِيْرَه مُتَعَلِّقِ هَيْحَ هُمْ نہ وو معلوم چي دا خہ تہ وائی او خنگہ ئی کوي! تر دې چي هغه تہ یو یو خیز اوبنودلے شو چي لاسونہ غورونو پورې پورته کړئ او بیا ئی د نامہ نہ لاندې اوترئ، رُکوع او سَجْدَه داسې وکړئ، دغسې د شروع نہ واخلہ تر آخري پورې هغه تہ یو یو خیز اوبنودلے شو، او بلہ دا چي هغه ناوک د ماسختن د نمانخہ د پارہ نہ بلکې خُکہ راغله وو چي د هغوئی پہ برادری کنبی د وادہ پہ موقع رسم دے چي ناوک بہ دوہ رکعاتہ نفل ادا کوي.

مسجد توبنادی شب بھر میں ایمان کی حرارت والوں نے

من اپنا پرانا پانی ہے، برسوں میں نمازی بن نہ سکا

”د قبر ورومبی شپہ“ نومې بیان ئی ژوند بدل کړو

اے د نمانخہ عاشقانو! نمونخونو کنبی د تادی [یعنی د زر زر] کولو علامت ختمولو د پارہ، د نمونخونو ضروري احکامو باندې ځان پوهہ کولو د پارہ او نمونخونو کنبی د خُشوع و خُضوع جذبہ زیاتولو د پارہ مَدَنِي قَافِلو کنبی سفر کول خپل معمول جوړ کړئ. ستاسو د ترغیب د پارہ یو ”مَدَنِي سپرلے“ پیش کیري: چنانچہ د ډهرکي (ضلع کهوتکي، سندھ) یو اسلامي ورور (عمر تقریباً 24 کاله) دُنیا دار شان ځلمے وو او دینی معلوماتو نہ ډیر زیات لرې وو. نہ د نمونخونو پابندی نہ د روژو خیال! هیخ ئی هُم نہ کول. غلطو دوستانو سرہ خوشې گرځیدل،

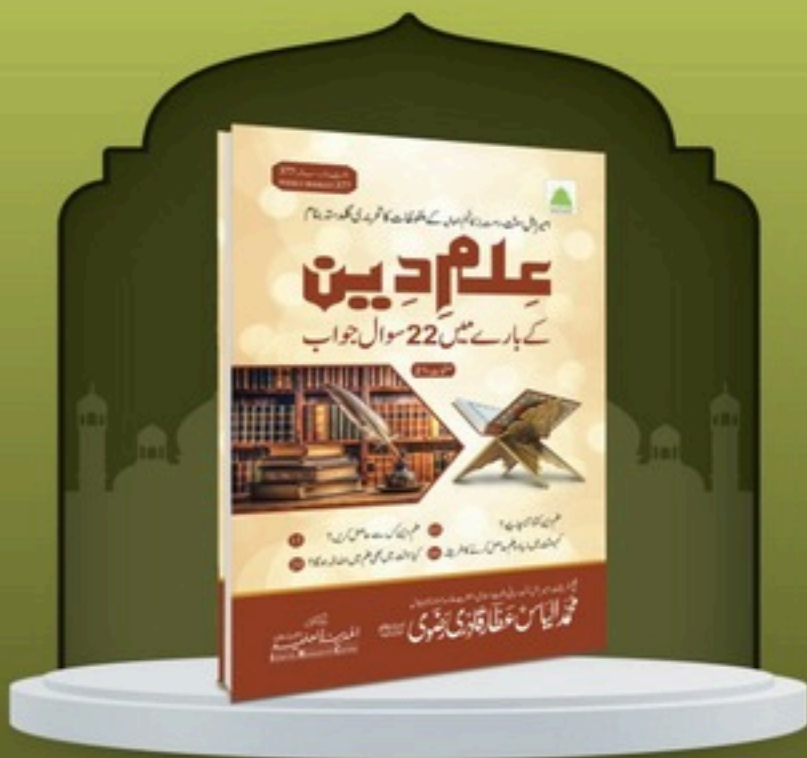
فلمونه او ډرامه کتل د هغه معمول وو. د بد صحبت په وجه ئې شراب خنبل هم شروع کړې وو. د هغه په شان وران کاري کس د نیکو په لاره باندې د راتلو سبب د دعوتِ اسلامي یو مبلّغ جوړ شو چې هغه پرې انفرادي کوشش وکړو او د هفته وارې سُنّتو ډکې اجتماع دعوت ئې ورکړو او **اَلْحَمْدُ لِلّٰهِ** هغه په اجتماع کښې شرکت وکړو. په هغه باندې لږ ډیر اثر ضرور وشو خو گناهونو کښې د قید کیدلو په وجه هغه د دعوتِ اسلامي ډیر برکتونه حاصل نه کړه شو. بیا څه موده پس هم هغه اسلامي ورور هغه ته عاشقانِ رسول سره د درې ورځو مَدَنِي قافلې کښې د سفر کولو دعوت ورکړلو، په دې باندې هغه لَبَّيْکُ اُووئیلو او د الله په لار کښې ئې سفر اختیار کړو. د مَدَنِي قافلې په دوران کښې ورته یو مبلّغ د 63 ورځو مَدَنِي تریبتي کورس کولو ترغیب ورکړو او هغه ته د دې کورس کولو سعادت هم نصیب شو. د هم دې کورس په دوران کښې ورته په فیضانِ مدینه کراچي کښې کیدونکې د درې ورځو تریبتي اجتماع کښې د شرکت کولو موقع هم په لاس ورغله، په هغې کښې ئې بیان ”د قبر ورومبی شپه“ او وریدلو نو په زړه کښې ئې تبدیلی راپورته شوه او د تیرو گناهونو نه ئې توبه وکړه او د سُنّتو مطابق انداز اختیارولو پوخ نیټ ئې وکړو. **اَلْحَمْدُ لِلّٰهِ** هغه ته په یو جُمات کښې د امامت کولو سعادت هم نصیب شو او د علاقائي مشاورت د نگران په حیثیت ورته د دعوتِ اسلامي د مَدَنِي کارونو ذمه داري هم نصیب شوه.

تراشکر مولا دیادنی ماحول
نه چپوټه کبھی بھی خدا مدنی ماحول

(وسائلِ بخشش (مُرَمَّم) ص 647)

اَلْحَمْدُ لِلّٰهِ رَبِّ الْعٰلَمِيْنَ وَالصَّلٰوةُ وَالسَّلَامُ عَلٰى سَيِّدِ الْمُرْسَلِيْنَ اِنَّا بَعْدُ فَاَعُوْذُ بِاللّٰهِ مِنَ الشَّيْطٰنِ الرَّجِيْمِ بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيْمِ

د راروانی ہفتی رسالہ

فیضانِ مدینہ محلہ سوداگران، زرہ سبزی منڈی کراچی

UAN +92 21 111 25 26 92 0313-1139278

www.maktabatulmadinah.com / www.dawateislami.net

feedback@maktabatulmadinah.com / ilmia@dawateislami.net